

Výzva na podporu otvoreného prístupu (open access)

Agentúra na podporu výskumu a vývoja (ďalej len „APVV“) - ako jediná grantová agentúra financujúca všetky sektory výskumu a vývoja na Slovensku a ako zakladajúci člen Science Europe s cieľom zlepšiť tvorivé prostredie, ktoré je súčasťou spoločného európskeho výskumného priestoru, vyzýva na širokú podporu otvoreného prístupu k publikovaným vedeckým výsledkom.

Rozvoj slovenskej vedy je ťažko predstaviteľný bez kontaktu s európskym výskumným priestorom. Európska komisia už od roku 2012 presadzuje otvorený model vedy a výskumu a odporúča členským štátom formulovať a zaviesť národné stratégie v tejto oblasti. Otváranie vedy na európskej úrovni vytvára aj pre Slovensko príležitosti pre kvalitnejšie zapojenie v oblasti zdrojov či spolupráce, ale za podmienky splnenia štandardov otvorenosti a výskumnej integrity, ochrany autorských práv a duševného vlastníctva.

Za týmto účelom **vyzývame na realizáciu politiky, ktorá umožní otvorený prístup k recenzovaným vedeckým článkom a údajom**. Možné sú dve cesty na naplnenie tohto cieľa:

1. vybudovanie repozitára, v ktorom budú uložené a sprístupnené autorské rukopisy článkov,
2. otvorený prístup k článkom, ktorý zabezpečia samotní vydavatelia časopisov.

Uvedené cesty na naplnenie predmetného cieľa predstavujú dve základné formy otvoreného prístupu:

1. zelený (green open access), ktorý hneď po recenzii schválený rukopis na publikovanie v časopise je umiestnený v repozitári,
2. zlatý (gold open access), kedy je sprístupnenie recenzovaného článku vydavateľom už v čase publikovania.

Otvorený prístup (ďalej len „OA“) znamená voľné rozširovanie vedeckých poznatkov na webe hocikomu. Náklady tohto procesu sú kryté poplatkami, ktoré hradí autor publikácie, spravidla je to univerzita alebo vedecká inštitúcia, kde je autor zamestnaný alebo grantová agentúra.

APVV naďalej považuje náklady na publikovanie v formou OA za oprávnené náklady projektu a povzbudzuje riešiteľov projektov, aby prednostne publikovali výsledky z riešenia projektov APVV za rozumnú a odôvodnenú cenu.

CENTRUM VEDECKO-TECHNICKÝCH INFORMÁCIÍ SR (ďalej len „CVTI SR“) ako národný referenčný bod pre Open Access politiku na Slovensku plánuje zriadiť a prevádzkovať národný repozitár pre ukladanie, dlhodobú archiváciu a sprístupňovanie slovenských vedeckých a odborných publikácií, výskumných dát a sivej literatúry. Pôjde o repozitár budovaný a prevádzkovaný v CVTI SR s dôrazom na jeho trvalú udržateľnosť a zapojenie do medzinárodných štruktúr, kompatibilitu s medzinárodnými pravidlami a požiadavkami.

Vzhľadom na plánované zriadenie národného repozitára zo strany CVTI SR je zámerom APVV v budúcich verejných výzvach požadovať od riešiteľov jeho využívanie čo v najširšom možnom rozsahu za podmienky zavedenia národného repozitára do ostrej prevádzky zo strany CVTI SR.

Otvorený prístup je užitočný pre financovanie výskumu a vývoja z verejných zdrojov a zvyšuje návratnosť investícií do výskumu. Otvorený prístup posilňuje spoločenskú hodnotu výskumu a politika otvoreného prístupu zvyšuje spoločenskú hodnotu grantových agentúr a výskumných inštitúcií, väčšie využitie súčasných technológií na podporu rýchlejšieho vedeckého pokroku ako i viac inovácií a vyšší hospodársky rast.